

УДК 629.7:81'366.587:811.161.2(045)

ВАРЕНКО Володимир, ДОБРОВОЛЬСЬКА Людмила

ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ АВІАЦІЙНИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті розглянуто проблеми та особливості класифікації авіаційних термінів української мови та сучасний розвиток української авіаційної термінології. Проаналізовано дослідження відомих вітчизняних науковців із зазначеної проблеми таких як Т.М. Дячук, О.В. Ковтун, Халіновської Л.А., Романченка А.А. та інших. Особливу увагу зосереджено на класифікації авіаційної термінології, її унормуванні та специфіці формування. Зроблено узагальнення та висновки стосовно існуючих проблем в україномовній авіаційній термінології у зв'язку з особливостями її формування та впливом російськомовної традиції.

Ключові слова: авіаційна термінологія, класифікація, унормування, групи термінів.

Вступ. Сучасний розвиток української авіаційної термінології, як і суспільства в цілому, передбачає необхідність опрацювання, унормування галузевої технічної термінології, зокрема, в українській авіаційній галузі. Проте проблема унормування, класифікації української авіаційної термінології не така проста, як здається на перший погляд. Складність пояснюється як мінімум, двома факторами: по-перше, професійна діяльність авіапрацівників пов'язана з підвищеною небезпекою, а отже, наявність багатозначних термінів у цій галузі може спричинити загрозу безпеці праці та життєдіяльності осіб, і, по-друге, авіаційні терміни мають специфічну історію становлення в українській мові (Халіновська, 2017). Розуміємо, що ці ж фактори, поряд з іншими, про які мова піде далі, створюють певну проблемну ситуацію у формуванні і функціонуванні української авіаційної лексики і водночас становлять специфіку розвитку авіаційної термінології в Україні.

Аналіз досліджень і публікацій. З різних боків дану проблему досліджували чимало фахівців. Так Т.М. Дячук розглянула тематичну класифікацію та генетичну характеристику української авіаційної термінології, Л.А. Халіновська дослідила формування і функціонування вітчизняної авіаційної терміносистеми; Г. Г. Єнчева, Р.О. Гільченко, Г.Д. Басова, В.В. Лобода проаналізували особливості перекладу англійських авіаційних термінів в українській мові; Д.Х. Баранник і Т. І. Русакова охарактеризували структуру та способи творення авіаційних термінів; І.В. Асмукович, М.М. Бондарчук, А. Г. Кириченко розглянули запозичення авіаційних термінів з англійської мови; М.М. Бондарчук, В.В. Лобода дослідили запозичені авіаційні терміни з російської мови;

О.В. Ковтун охарактеризувала лінгводидактичну складову української авіаційної терміносистеми, А.А. Романченко проаналізував авіаційну термінологію сучасної перської мови, акцентуючи увагу на її класифікації тощо. Зрозуміло, що це далеко неповний перелік прізвищ і напрямів досліджень. Актуальність даного дослідження полягає в тому, що сучасний процес творення української авіаційної терміносистеми надзвичайно динамічний, перебуває в постійному русі і розвитку і звичайно ж, потребує свого подальшого наукового дослідження і обґрунтування.

Як зазначає Л.А. Халіновська (2017), основне завдання науки - систематизувати та узагальнити явища, сформулювати закони їхнього виникнення і функціонування. На будь-якому етапі розвитку науки формується сукупність знань, які можна організувати у відносно завершену систему, яка не є статичною і з часом може еволюціонувати. Подальші дослідження вносять до цієї системи певні зміни, але систематизація на основі встановлення логічних зв'язків між окремими фактами і явищами залишається основною у створенні наукової картини світу.

На думку О.В. Ковтун (2009), науковці визначають такі основні особливості фахових мов. По-перше, вони характеризуються специфічним словниковим складом – певним набором та частотністю використання загальнономовних засобів і термінів як показників фахової належності. По-друге, фахові мови організовані як горизонтально, оскільки утворюють терміносистеми, так і вертикально, відповідно до комунікативних вимог (науково-теоретичний, фахово-практичний та позафаховий прошарки). По-третє, оскільки будь-яка сфера науки і техніки перебуває у постійному розвитку і дає таким чином поштовх до виникнення нових термінів і профе-

© Варенко В., Добровольська Л., 2020

сіоналізмів, фахові мови є відкритими, динамічними системами, що постійно розвиваються. По-четверте, поряд із вербальними елементами, вони характеризуються високим вмістом позавербальних засобів (символів, аббревіатур, діаграм, схем). Слід також зауважити, що лексичні одиниці виявляють свої властивості у фахових мовах дещо інакше, ніж у літературній загальнонаціональній мові: своєрідно реалізується номінативність, звужується прагматичний аспект значення, спостерігається прагнення до конкретики, асиметрія функцій та зміна сполучуваності.

Вивчення мови авіації сучасної України засвідчило невтішну картину. Склалося так, що Україна традиційно послуговується у царині авіації мовою сусідньої держави, бо в радянський період мовою авіації СРСР була російська мова. Відтак, розвиток авіаційних терміносистем національними мовами народів СРСР або не відбувався зовсім, або ж не мав системного характеру. Праці науковців України, що спеціалізувалися на дослідженні авіаційної термінології, були присвячені переважно російській мові (Г.Д.Басова, М.М.Бондарчук, Т.Б.Горохова, В.В.Лобода та ін.).

Дослідження авіаційної термінології української мови потребує й розв'язання питання про джерела поповнення української авіаційної терміносистеми. Науковці Р.О.Гільченко, Г.Г.Фесенко зауважують, що в українській авіаційній термінології, яка перебуває у процесі формування і розвитку, можна виокремити прошарок запозичених лексем і прошарок власне українських лексем (у досить невеликій кількості).

Під час запозичення іншомовних термінів використовуються два основні способи: 1) безпосереднє запозичення, коли термін переймається в оригінальному звучанні і, зрештою, адаптується до правил мови-реципієнта: англ. *terminal, pilot*; укр. *термінал, пілот*; 2) дослівний переклад або структурно-семантичне калькування: англ. *data base, flying field*; укр. база даних, льотне поле.

Як вважає Т.М. Дячук (2009), сучасна українська авіаційна термінологія за своїм лексико-семантичним змістом дуже різноманітна. Основні її семантичні групи об'єднують терміни для позначення загальних понять процесів, предметів, властивостей тощо. Найтипівішими серед них є такі групи термінів:

на позначення машин, механізмів, устаткування, апаратів, пристроїв, приладів: *літак, аероплан, авіаносець, аеростат, лампотримач,*

авіалайнер, аеромобіль, аеробус, авторадіодалекомір, місяцехід, аеросани, автонавантажувач, аерофотоапарат, альфа-дозиметр;

на позначення деталей устаткування: *крило, лампа, аерофотозатвор, лопать, авіамотор, авіадвигун, автокнопка, акумулятор;*

на позначення характеристик технічних понять, їх властивостей: *безпілотний, авіаносний, авіамодельний, авіасигнальний, авіапромисловий, авіаремонтний, вологонепроникність, надзвукова швидкість, легкозаймистість, леткість, ламінарність, аеропружність, аеротранспортабельність, автоматизм;*

на позначення дій, виробничих процесів, подій: *авіап перевезення, авіамоторобудування, авіаметеоповідомлення, лампінгування, літання, акліматизація, автогальмування, автосупровід, аварія;*

на позначення посад, спеціальностей: *автопілот, ас, борт-механік, бортпровідник, авіафахівець, авіатор, авіаконструктор, аеромеханік, льотчик-контролер, льотчик-інспектор, льотчик-професіонал, льотчик, пілот, льотчик-інструктор, авіадиспетчер, авіамоделіст;*

на позначення професійних об'єднань, організацій: *екіпаж, авіагрупа, авіакомпанія, авіаконцерн, авіаклуб, авіазагін, ескадра, авіаескадрилья;*

на позначення приміщень будов спеціального призначення, їх частин та цілих підприємств тощо: *аеробаза, аеровокзал, аерокамера, ангар, авіаметеостанція, авіашкола, авіасалон, авіамаяк, аеродром, авіаметеослужба;*

на позначення наук, наукових напрямів, теорій, галузей, концепцій: *аерографія, планеризм, авіатехніка, аероелектроніка, аеронавтика, аеромеханіка, астробіологія, астродинаміка, астрометорологія, астрометрія, космонавтика;*

на позначення спеціальних одиниць виміру, стандартів: *люкс, люкс-секунда, літраж, атом, ампер;*

на позначення спеціальної документації, ведення справ та ін.: *акт, атестат, ліцензія;*

на позначення речовин, матеріалів: *авіалак, авіадизель, авіагаз, авіабензин* (Дячук, 2009).

На сьогодні спостерігається активне проникнення в українську наукову мову слів іншомовного походження, особливо так званих інтернаціоналізмів. У сучасній авіаційній термінології наявні терміни, запозичені з латинської, англійської, голландської, німецької, французької, російської та інших мов.

Як констатує дослідниця (Дячук, 2009), зі 100% авіаційних термінів лише 30% – і то з певними застереженнями – мають власне україн-

ське походження; 60% – це генетично чужомовний матеріал. На думку автора, існує глобальний погляд на цю проблему: коли в мові до 72 – 85% запозичень, чи так званих термінів-інтернаціоналізмів, то ставиться під сумнів існування цієї національної мови взагалі.

На нашу думку, авіаційна термінологія незалежно від мови звучання тяжіє до уніфікації, інтеграції та міжмовних запозичень. Тому будь-яка світова мова (а українська тим більше) має значний прошарок термінів, які є міжнаціональними, інтегрованими. І це не викликає ніяких заперечень, оскільки сама авіаційна галузь є міжнародною, глобалізованою і на це є свої причини – безпека міжнародних авіасполучень і уникнення непорозумінь під час міжнародної комунікації (представників різних народів). Для прикладу візьмемо перську мову, яка так само тяжіє до інтегрованої авіаційної термінології. Український вчений А. А. Романченко (2010) дослідив класифікацію перської авіаційної термінології за семантичними групами. Він зазначає, що авіаційна терміносистема сучасної перської мови не ізольована від інших термінологічних систем, до її складу входять терміни з суміжних дисциплін: загальнотехнічні, військові, метеорологічні та ін. Перська авіаційна термінологія містить у своєму складі:

1. Найбільш загальні «родові» терміни, що належать до галузі авіації. Як правило, це перські за походженням слова, але певне місце займає й запозичена лексика: *forudgāh* – аеропорт; *havāpeymā* – літак; *motor* – двигун (з французької).

2. Загальнотехнічні терміни. Тут присутня власна перська лексика, кальки, запозичення (як повні, так і неповні); часто паралельно вживаються як свої, так і запозичені терміни. Власна лексика: *supāp (dariče, šir)* – клапан; *šiyār* – канавка; *bāzrasi* – інспекція; кальки: *mahfaze-ye ehterāq* – камера згорання (з англ. *combustion chamber*); *ja'be-ye dānde* – коробка приводів (англ. *gear box*). Запозичення: *ženerātor* – генератор (з фр. *générateur*); *kompresor* – компресор (з англ. *compressor*).

3. Авіаційні технічні терміни, що позначають елементи конструкції повітряного судна, його функціонування, роботу систем повітряного судна, його обслуговування. Тут також чітко простежуються кальки та запозичення, часто паралельно можуть використовуватись як свої, так і запозичені терміни. Власна лексика: *dahāne-ye hedāyatkonande-ye havā* – вхідний направляючий апарат. Запозичення: *estārt-e*

motor – запуск (двигуна) (з англ. *start* + фр. *moteur*). Кальки: *kompresor-e fešār-e za'if* – компресор низького тиску (англ. *low pressure compressor*). Частіше, ніж у загальнотехнічній термінології, паралельно використовується запозичений перський термін: *ertefā'sanj // āltimeter* – висотомір (у другому випадку – запозичення з англ. *altimeter*).

4. Терміни, пов'язані з устаткуванням та експлуатацією аеропортів, керуванням повітряним рухом, технікою пілотування та літаководіння, штурманським забезпеченням, структурою та діяльністю авіації, а також терміни з авіаційної безпеки та безпеки польотів. Тут вживається суто перська лексика, кальки та запозичення (як повні, так і неповні), часто паралельно використовуються як власні, так і запозичені терміни. Прикладами паралельного вживання запозиченого та власного терміна є: *estāl // vāmāndegi* – звалювання (перший – з англійської *stall*), неповного лексичного запозичення – *simulātor-e parvāzi* (льотний тренажер) (англ. *flight simulator*), калькування – *qesmat-e mohandesi va ta'mirāt* (інженерно-технічна служба) (відділ) (англ. *engineering and maintenance division*), власної лексики – *āšyāne* (ангар) (первісне – *пташине гніздо*).

5. Аеродинаміка. Тут майже всі терміни потребують пояснень. З наведених нижче прикладів можна простежити вживання кальок та запозичень; часто паралельно вживаються як власні, так і запозичені терміни: *lift // xizeš // niru-ye barā* – підйомна сила (у першому випадку – калька з англ. *lift*, другий термін буквально означає *стрибок*, третій – *підйомна сила*).

6. Метеорологія. Назви метеорологічних явищ, стану неба, напрямку вітру та ін. мають перське походження, оскільки термінологія, що позначає кліматичні явища, сформувалася в перській мові задовго до появи авіації: *meh* – туман; *bārān* – дощ; *ārām* – штиль. За незначним винятком, запозиченими та калькованими є терміни метеорологічної картографії, де часто має місце паралельне вживання запозиченого та перського терміна: *izobār* – ізобара; *fešār-e ātmosferi* – (атмосферний тиск). Терміни для позначення різних типів хмар у перській мові запозичені з англійської, де вони у свою чергу мають латинське походження. Попри те, що Академія перської мови та літератури запропонувала для назв хмар перські еквіваленти, досі вони на практиці майже не вживаються: *kumulunimbus // kume-i bārā* – (купчасто-дощові хмари) (англ. *cumulonimbus*).

7. Військові авіаційні терміни складають найбільший лексичний пласт у порівнянні з іншими галузями авіації: *havāreutā-ye šekāri // havāreutā-ye jangande* – (винищувач); *parvāz dar arāyeš-e parvāzi // parvāz dar farmeyšen* (англ. formation flight) – (груповий політ). Тут, поруч із кальками та запозиченими словами, значне місце посідають перські за походженням терміни, створені трьома Академіями перської мови (Романченко, 2010).

Л. А. Халіновська (2017) підкреслює, що авіаційна терміносистема - це досить чітко окреслена єдність, що складається з низки сегментів, кожен з яких має свою організацію, різний ступінь поповнення і нових надходжень за законами мовної взаємодії, але в той же час підпорядкована всій лексичній системі в цілому. Аналіз словників та виявлений у них масив термінів, зумовив виділення автором дванадцяти тематичних груп:

I. Тематичні групи термінів на позначення видів авіації (повітряного флоту):

1) цивільної: *антарктична, арктична, безпілотна, близької дії, вертолітна, взаємодії, гвинтова, гвинтокрила, гвинтомоторна, далекої дії, дозвукова, комерційна, легка, легкомоторна, міжконтинентальна, загального призначення, особливого призначення, пасажирська, поршнева, що належить індивідуальним власникам {приватна}, реактивна, санітарна, надзвукова, надзвукова транспортна, сільськогосподарська, швидкісна, службового призначення, спортивна, середньої дальності, транспортна, навчальна;*

2) військової: *авіаносна {палубна}, армійська, базова, бойова, бомбардувальна {ракетоносійна}, військово-транспортна {транспортна}, головного командування, далека {стратегічна}, винищувальна, винищувально-бомбардувальна, кораблева, морська, протичовнова, розвідча, зв'язку, спеціальна, штурмова.*

експериментальної: *дослідно-конструкторська, експериментальна, науково-дослідна, авіа-технічні випробування.*

II. Авіаційних галузей, організацій, установ, служб: *авіарозвідка, авіаракетобудування, авіаз'єднання, авіабудування, авіатransпорт, інспекція безпеки польотів, Міжнародна організація цивільної авіації {ІКАО}, флот військово-повітряний, ЦАП {Центральний аерогідродинамічний інститут} ім. проф. М. Є. Жуковського, ЦКП {центр керування польотами}.*

III. Видів літальних апаратів (ЛА):

ЛА, легших за повітря: *аеростат {автоматичний, без пілотний, зважений, дрейфу валь-*

ний, жорсткої конструкції}, дирижабль {жорсткий, м'який, напівжорсткий, напівм'який, з несучим гвинтом {з гвинтом-носієм}, куля-пілот, куля-зонд, стратостат, цепелін;

ЛА, важчих за повітря:

а) терміни на позначення власне літальних апаратів: *автожир, амфібія, вертоліт {гелікоптер}, гідролітак, гіперсонік, літак, конвертоплан, корабель повітряний, екраноліт, екраноплан, екраноплан {екраноліт}-амфібія;*

б) надлегких літальних апаратів: *авіетка, мотопланер, дельтоплан, орнітоптер, паропланер, парашут-крило, планер, планер-гвинтокрил, модель вертольота, модель кімнатна, кордова модель літака;*

в) комбінованих літальних апаратів: *літак вертикального зльоту і посадки (тейлсіттер), конвертоплан (тілтротор, тілтвінг), гвинтокрил.*

IV. Будови (конструкції) та обладнання ЛА:

будови ЛА: *вал, вентиль, верхньоплан, гвинт, повітрозабірник, оперення, газогенератор, гак, гермокабіна, гермовідсік, гермоперегородка, двигун, демпфер, киль, кок, комбінація крило - корпус (фюзеляж:);*

технічного оснащення:

а) назви механізмів та агрегатів: *аккумулятор, амортизатор, гідроциліндр, компенсація керма аеродинамічна, батарея, гідропідсилювач, газогенератор, погашувач коливань переднього колеса шасі (демпфер шиммі), перетворювач, трансформатор;*

б) приладів:

пілотажно-навігаційних: *авіагоризонт, висотомір, гірокомпас, гіронапівкомпас, радіовисотомір, радіодалекомір, акселерометр, варіометр, анемометр, анероїд, автопілот, компас (гіроастрономічний, гіроскопічний, магнітний та ін.), показчик (швидкості, ковзання, крену, курсу та ін.), радіолокатор, радіопілот, секстант;*

контролювальних: *тахометр, манометр, паливомір, термометр, сигналізатор тиску пального, стартер;*

в) назви систем: *аварійна, автоматична, антенна, бортова, вакуумна, дублювальна, дренажна, запалювання, командна, катапультивання, оптична, навігації, посадки, радіонавігаційна, "людина-машина" та ін.;*

г) озброєння ЛА: *бомба, ракета, антиракета, боєкомплект, боєприпаси авіаційні, озброєння літака, гармата авіаційна, ракета сигнальна, торпеда авіаційна;*

д) терміни на позначення характеристик, станів та процесів ЛА: *вібрація, включення, вики-*

дання, вимкнення, випуск, демпферування, запуск, бриніння, дзиччання, дзвеніння, дрижання, обледеніння, розкриття, рудіння, літаководіння, дані літака, живучість ЛА, маневреність літака;

V. Руху ЛА:

рух ЛА: *бараж, баражування, "барсіння" (під час пробігу гідролітака на воді), балансування, бафтинг, бовтанка, буксирування, "звалювання" (мимовільне креніння літака), зліт (злітання), зависання ЛА;*

фігур вищого пілотажу ЛА: *бочка, віраж; вісімка, глісада, "гірка", "козел", "дзвін уперед", "дзвін назад", парашутування, переворот, петля, піке, півбочка, півпетля, розворот, штопор;*

швидкості ЛА: *безпечна, еволютивна швидкість польоту (у повітрі мінімально еволютивна), швидкість польоту максимальна, швидкість польоту шляхова, великагіперзвукова, велика дозвукова, вертикальна, зльоту безпечна, злітна, гіперзвукова, горизонтальна, додаткова, змінивисоти, позірна (уявна), колова, початкова, параболічна, постійна, гранична, приземлення, прийняття рішення, розбігу, реверса, звалювання;*

VI. Ведення бойових дій ЛА: *атака, бій, бомбардування, бомбометання, наліт повітряний, наліт масований повітряний, напад повітряний, ціль;*

Парашутної справи: *парашут (витяжний, вантажний, запасний, основний та ін.), парашут-автомат, парашут-крило, падіння вільне, вишка парашутна, купол парашута, купольна акробатика, падіння вільне, парашутист, стрибок (затяжний, з парашутом), ранець (нагрудний (парашута), наспинний (парашутний), який укладається в чашиці сидіння);*

Персоналу, задіяного в авіаційній сфері: *авіафахівець, авіатор, ас, балістик, бортінженер, бортмеханік, бортпровідниця, бортрадист, повітроплавець, диспетчер, жінка-пілот, інженер-аеродинамік, інженер-конструктор, інструктор з техніки безпеки, інструктор з техніки планування, льотчик, льотчик-ас, льотчик-інструктор, льотчик-інструктор з техніки пілотування, льотчик-випробувач, льотчик-випробувач, льотчик-космонавт, льотчик-курсант, льотчик-любитель, парашутист, пасажир, пілот, пілот-перехоплювач, планерист.*

IX. Місць перебування ЛА: *авіаносець, аеродром, вертодром, вертопорт, гідроаеродром, кордодром, площадка (майданчик) (піднімальна, злітна, злітно-посадкова, для вимушеної посадки та ін.), станція (вертолітна, льотно-*

дослідна, метеорологічна авіаційна, літакова та ін.), стоянка (гідролітаків якірна, літакова), акваторія, аеропорт (базування, внутрішній, запасний, кінцевий, лінійний, міжнародний та ін.), станція вертолітна;

X. Авіаційних споруд: *ангар, аеровокзал, верф, док для гідро літаків, елінг, капонір, перон, шале;*

XI. Загальноавіаційних понять: *вага, видимість, місткість, відновлення, час, спливання керма, винос (винесення), висо та, конфігурація, коридор, курс, лінія, маршрут, маса, маяк, момент, навігація.*

XII. Наукових дисциплін та понять суміжних галузей знань, пов'язаних з авіацією: *антициклон, бора, вітер, атмосфера (метеорологія), апекс, апогей, апоселеній, астрономія (астрономія), аероакустика, аеробалістика, аеродинаміка, аерологія, аеромеханіка, аеростатика, аеротермодинаміка (наукові дисципліни), балістика, біогідроаеродинаміка, біогідроаеромеханіка (наукові дисципліни), газодинаміка, гідроаеродинаміка, гідроаеромеханіка, гідродинаміка, гідрометеорологія, гідромеханіка (наукові дисципліни) (Халіновська, 2017).*

На нашу думку, українська дослідниця Л. А. Халіновська здійснила найбільш предметний та найбільш повний аналіз класифікації авіаційної термінології української мови.

Отже, після аналізу вітчизняних досліджень і публікацій на тему класифікації української термінології маємо виокремити і узагальнити проблеми та особливості формування та унормування авіаційної лексики в українській мові.

На думку Т. М. Дячук (2009) під час упорядкування авіаційної термінології української мови варто:

а) усувати невинуваті запозичення та замінювати невластиві українській мові моделі організації похідних найменувань;

б) творити за українськими моделями терміни на позначення нових авіаційних понять з питомого словесного матеріалу;

в) замінювати поліструктурні авіаційні терміни моноструктурними;

г) усувати полісемію, зокрема міжкатегоріальну. (Дячук, 2009).

Зрозуміле прагнення дослідниці упорядкувати якомога більший пласт української авіаційної термінології власне українською лексикою, але все ж таки не слід забувати про безпековий фактор. Оскільки мовна комунікація в авіаційній галузі носить міжнаціональний характер, мусимо жертвувати мовною ідентичністю і віддавати

перевагу зрозумілій і швидкій комунікації в глобалізованій сфері авіаційного транспорту. Адже в першу чергу дбаємо про безпеку пасажирських перевезень, де ціна помилки чи навіть «незначного» непорозуміння надто висока – життя людини.

Серед знакових проблем унормування та класифікації української авіаційної термінології назвемо:

існування значного періоду спільної історії формування української та російської авіаційної термінології («радянського» в спільній державі - СРСР);

у зв'язку з попередньою проблемою можлива заміна російських похідних лексем на власне українські і пов'язані з цим процесом можливі іміджеві втрати;

українська авіаційна термінологія перебуває в системному взаємозв'язку зі стрімким розвитком авіаційної сфери і тому так само постійно розвивається і оновлюється;

на українську авіаційну термінологію крім окресленого цілеспрямованого російськомовного впливу відбувається шалений тиск англійської мови є мовою міжнародної комунікації;

у зв'язку з неоднорідним складом української авіаційної лексики (запеченням із різних мов, наявністю власне українських слів, існуванням полісемії тощо) виникають серйозні проблеми із упорядкуванням, класифікацією української авіаційної термінології;

несформованість, унормованість української авіаційної лексики дає можливість маніпулювати зазначеною термінологією, використовувати різні варіанти мовних оформлень одних і тих же понять;

безпековий фактор системно впливає і відверто гальмує процес насичення української авіаційної термінології власне українською нормативною лексикою.

Висновки. Як бачимо, класифікація української авіаційної термінології є серйозною науково-методичною проблемою, яку повністю вирішити досьогодні не вдалося з ряду причин, основні з яких ми виділили. Огляд наукових розробок і досліджень показав, що вітчизняні вчені намагаються вирішити окреслені проблеми, однак на заваді стоять системні особливості формування та використання української авіаційної термінології. Отже, у зв'язку з постійним розвитком авіаційної галузі констатуємо такий же системний розвиток української авіаційної термінології та поступове його насичення власне українською нормативною лексикою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Бондарчук, М. (2000) Структурно-семантичні параметри російської авіаційної терміносистеми (макрополе “рух літального апарата”). (Дис... канд. філол. наук) Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Київ.

Дячук Т. (Ред.) (2009) Авіаційна термінологія української мови : тематична класифікація та генетична характеристика. Матеріали наук.-практ. конф., Київ: Наука.

Ковтун О. (2009) Лінгводидактична характеристика української авіаційної терміносистеми та авіаційної підмови. Київ: Наука і освіта.

Романченко А. (2010) Авіаційна термінологія сучасної перської мови (характеристика, класифікація, створення та засоби поповнення). (Дис... канд. філол. наук) Інститут сходознавства ім. А.Ю. Кримського Національної академії наук України. Київ.

Халиновська Л. (2017) Українська авіаційна термінологія: формування і функціонування. Київ: КММ.

В. ВАРЕНКО, Л. ДОБРОВОЛЬСКАЯ ПРОБЛЕМЫ И ОСОБЕННОСТИ КЛАССИФИКАЦИИ АВИАЦИОННОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА

В статье рассмотрены проблемы и особенности классификации авиационной терминологии украинского языка та современное развитие украинской авиационной терминологии. Проанализованы исследования известных отечественных ученых с этой проблемы таких как Т.М. Дячук, О.В. Ковтун, Л.А. Халиновской, А.А. Романченко и других. Особое внимание обращено на классификацию авиационной терминологии, ее унормированию и специфике формирования. Сделаны обобщения и выводы относительно существующих проблем в украинской авиационной терминологии в связи с особенностями ее формирования и влиянием русскоговорящей традиции.

Ключевые слова: авиационная терминология; классификация; нормирование; группы терминов.

V. VARENKO, L. DOBROVOLSKA PROBLEMS AND FEATURES OF THE CLASSIFICATION OF AVIATION TERMS OF THE UKRAINIAN LANGUAGE

The article deals with the problems and peculiarities of the classification of aviation terms of the Ukrainian language and the modern development of Ukrainian aviation terminology. The research of

well-known domestic scientists on the mentioned problem, such as T.M. Dyachuk, OV Kovtun, L.A. Khalinovskaya, AA Romanchenko and others. Particular attention is paid to the classification of aviation terminology, its normalization and the specifics of formation. The generalizations and conclusions about the existing problems in the Ukrainian aviation terminology are made in connection with the peculiarities of its formation and the influence of the Russian-speaking tradition.

Keywords: aviation terminology, classification, normalization, groups of terms.

V. VARENKO, L. DOBROVOLSKA

PROBLEMS AND FEATURES OF THE CLASSIFICATION OF AVIATION TERMS OF THE UKRAINIAN LANGUAGE

The modern development of Ukrainian aviation terminology, as well as the society as a whole, requires the elaboration, normalization of sectoral technical terminology, in particular, in the Ukrainian aviation industry. However, the problem of normalization, classification of Ukrainian aviation terminology is not as simple as it seems at first glance. The complexity is explained by at least two factors: first, the occupational activity of aviation workers is associated with increased risk, and therefore, the presence of meaningful terms in this field can endanger the safety and life of persons, and, second, aviation terms have a specific history of formation in the Ukrainian language.

We understand that the same factors, among others, which will be discussed further, create a certain problematic situation in the formation and functioning of the Ukrainian aviation vocabulary and at the same time constitute the specifics of the development of aviation terminology in Ukraine.

Many experts have studied this problem from different sides. So T.M. Dyachuk considered thematic classification and genetic characterization of Ukrainian aviation terminology, L.A. Khalinovskaya investigated the formation and functioning of the domestic aviation term system; G.G. Encheva, R.O. Gilchenko, GD Basova, V.V. Loboda analyzed the peculiarities of the translation of English-speaking aviation terms into Ukrainian; D.H. Barannik and TI Rusakova described the structure and methods of creating aviation terms; IV Asmukovich, M.M. Bondarchuk, AG Kirichenko considered the borrowing of aviation terms from English; M.M. Bondarchuk, V.V. Loboda examined borrowed aviation terms from the Russian language; OV Kovtun characterized the ligvodidictic component of the Ukrainian aviation

termosystem, A.A. Romanchenko analyzed the aviation terminology of modern Persian, focusing on its classifications and the like. It is clear that this is a far incomplete list of names and areas of research.

The relevance of this research is that the modern process of creation of the Ukrainian aviation termosystem is extremely dynamic, is in constant motion and development and, of course, needs further scientific research and justification.

After analyzing domestic studies and publications on the classification of Ukrainian terminology, we should identify and summarize the problems and peculiarities of the formation and normalization of aviation vocabulary in the Ukrainian language.

Among the significant problems of standardization and classification of Ukrainian aviation terminology are:

- existence of a significant period of common history of formation of Ukrainian and Russian aviation terminology ("Soviet" in the common state - USSR);

- due to the previous problem, it is possible to replace the Russian derivative tokens with the actual Ukrainian ones and the possible image losses associated with this process;

- Ukrainian aviation terminology is systematically interconnected with the rapid development of the aviation sphere and is therefore constantly evolving and updating;

- Ukrainian aviation terminology, apart from deliberately targeted Russian-speaking influence, is under pressure from English-speaking aviation, since English is the language of international communication;

- Due to the heterogeneous composition of Ukrainian aviation vocabulary (starting with different languages, the presence of Ukrainian words, polysemy, etc.), there are serious problems with the ordering and classification of Ukrainian aviation terminology;

- the unformed, irregularity of the Ukrainian aviation vocabulary makes it possible to manipulate the specified terminology, to use different variants of linguistic arrangements of the same concepts;

- the safety factor systematically influences and frankly slows down the process of saturation of Ukrainian aviation terminology with the actual Ukrainian regulatory vocabulary.

As we can see, the classification of Ukrainian aviation terminology is a serious scientific and methodological problem, which has not been completely solved so far for a number of reasons, the main ones we have identified.

Стаття надійшла до редакції 27.01.2020.